

вимогами таких стандартів слід сформувати новий зміст вищої юридичної освіти шляхом проведення відповідних організаційних заходів, зорієнтованих на реалізацію змісту освіти через кадрове та навчально-методичне забезпечення, матеріально-технічну базу, систему доступу та моніторинг рівня формування компетентностей майбутніх фахівців. Прийняття стратегічних нормативних документів щодо вищої юридичної освіти в Україні забезпечить умови для надання якісних освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку юридичної освіти (проект) Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/konceptsiya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>.
2. Мозоль Н. І. Роль соціальної справедливості у забезпеченні соціально-економічних прав людини і громадянина в Українській державі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2009. 16 с.
3. Стан юридичної освіти в Україні. Аналітичне дослідження за результатами освітніх вимірювань. Київ : Ваїте, 2018. 168 с.
4. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В. Гончаренко, А. Андрушко, Г. Базан та ін.; за ред. В. Гончаренка. 2-ге вид., стереотипні. Київ : Либідь, 2004. 320 с.

Мороз Віталій Васильович,
*здобувач ступеня вищої освіти магістр
Навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЮРИДИЧНОЮ ОСВІТОЮ ТА ЮРИДИЧНОЮ ПРОФЕСІЄЮ

Незважаючи на відсутність «еталона» вищої юридичної освіти та розмаїття систем підготовки юристів у Європі, вищі юридичні школи в різних європейських країнах мають певні спільні риси, зумовлені низкою чинників. Головною спільною рисою є практичне спрямування освітнього процесу та чітко означена професійна орієнтація юридичної освіти. Такий підхід обумовлюють

ринок юридичних послуг і доступ до правничої професії. Саме ринок правничої професії найбільше впливає на формування навчальних планів.

Щоб усвідомити механізми цього впливу, варто, насамперед, звернутися до традиційного європейського розуміння фаху «правника» чи «юриста» як «особи кваліфікованої та уповноваженої відповідно до національного права звертатися або діяти від імені своїх клієнтів, займатися юридичною практикою, виступати перед судом і представляти своїх клієнтів у юридичних питаннях» [4, с. 7].

Сучасне українське розуміння юридичної професії тлумачиться здебільшого в підручниках з юридичної деонтології. Зокрема типовими є такі підходи:

Юридична діяльність – це вид соціальної діяльності, який здійснюють юристи з використанням юридичних засобів, дотримуючись в установлених законом випадках юридичної форми з метою розв’язання різних юридичних проблем. Існує два основних види юридичної діяльності: кримінальна і цивільна [3, с. 18].

На теперішній час в Україні як ніколи відбувається спеціалізація професії юриста. Суддя, прокурор і слідчі прокуратури, адвокат і працівники адвокатських юридичних контор, нотаріус, юрист – працівник силових відомств, юрисконсульт, працівник юридичних фірм, юрист у системі управління, юрист – науковий працівник і експерт та інші – це далеко не повний перелік груп професій юриста за належністю до організаційних структур. За всіх відмінностей у роботі нотаріуса від слідчого прокуратури чи поліції, а останніх – від роботи службовців соціального захисту – всі вони є юристами одного співтовариства, яке стоїть на сторожі законності і правопорядку, захисту та охорони прав і свобод громадян.

Праця юриста використовується у:

- власне юридичних відомствах: прокуратурі, судовій системі, Міністерстві внутрішніх справ, Службі безпеки України, Міністерстві юстиції;
- органах центральної представницької влади й органах місцевого самоврядування;
- центральних і регіональних (місцевих) органах виконавчої влади, державних адміністраціях, різноманітних державних службах;
- комерційних організаціях;
- спілках (колегіях) осіб вільної професії (адвокати) і спеціалізованих юридичних фірмах;
- закладах інформаційного і кадрово-ресурсного забезпечення (наукові та освітні заклади, юридична преса, інформаційні фонди) тощо [2, с. 36].

Юрист – це спеціаліст, який використовує свої знання на практиці, тобто має навички щодо складання юридичних документів, виконання всіх дій та операцій із застосуванням необхідних засобів і способів у процесі вирішення юридичної справи, які належать до його професійної компетенції [3, с. 22].

Загальні риси професії юриста:

юрист служить громадянському суспільству і державі: його діяльність має перш за все суспільний і державний характер;

юрист, як правило, має справу з соціальними аномаліями, «хворобами» в

суспільстві;

юрист має офіційний статус посадової особи: обіймаючи посаду, він нерідко присягає на вірність своєму професійному обов'язку;

юрист своєю працею не бере безпосередньої участі у створенні матеріальних і духовних благ: він володіє певними владними повноваженнями, які містять у собі управлінське начало (але не обов'язково є винятково управлінськими). Наприклад, праця прокурора, судді, слідчого, оперативного працівника та інші передбачає наявність у них особливих владних повноважень, наявність права й обов'язку застосовувати владу іменем закону;

юрист діє автономно: його робота повністю не збігається з діяльністю установи, відомства, працівником яких він є;

юрист покликаний діяти творчо: він перебуває в постійному пошуку істини, в нього немає стандартів, оскільки він вирішує конкретні справи конкретної особи і випадку;

юрист – служитель закону: у своїй діяльності він завжди обмежений межами закону [2, с. 46].

Зрештою, такий підхід до розуміння юридичної професії зумовлює й вимоги до юридичної освіти.

Як правило, кваліфікаційна характеристика випускника за спеціальністю «Правознавство» характеризується за трьома пунктами.

Загальні вимоги: випускник повинен суміщати широку фундаментальну наукову і практичну підготовку, досконало володіти своєю спеціальністю, бути здатним до швидкого освоєння нових напрямів у правоохоронній діяльності, неперервно поповнювати свої знання, оцінювати історичні і сучасні процеси в економіці держави, мати діалектичне мислення, професійно і компетентно вирішувати завдання з охорони громадського порядку, вільно володіти письмово й усно державною мовою, мати розвинуте почуття професійної гідності і соціальної відповідальності, а також відчувати потребу в постійній самоосвіті і професійному вдосконаленні.

Випускник повинен знати закони, правові дисципліни і дисципліни спеціалізації, принципи і функції професійно-правової діяльності, її методику і тактику, свої повноваження, державну мову, національну мову регіону і його національні традиції.

Випускник повинен уміти застосовувати на практиці знання права, приймати рішення й організовувати їх виконання, організовувати свою діяльність, займатися самоосвітою з метою підвищення своєї кваліфікації, застосовувати табельну зброю, користуватися обчислювальною технікою, автотранспортом та машинописом [5, с. 59].

Поняття «юрист» у європейській традиції тлумачиться не через організаційну належність, а через функціональне покликання, яке полягає в повазі, захисті й утвердженні прав та інтересів осіб, а також підтримці належного здійснення правосуддя.

Саме таке тлумачення юридичної професії можна визначити з положень Конституції України. По-перше, ч. 2 ст. 3 встановлює, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави», а ч. 1 ст. 8 – що «в Україні визнається і діє принцип верховенства права». По-друге, відповідно до ч. ч. 1 – 2 ст. 55, «права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб». Зрештою, згідно зі ст. 59, «кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» [1].

Означені конституційні гарантії зумовлюють чітку правозахисну спрямованість діяльності судів та адвокатури з метою утвердження та забезпечення прав і свобод людини на засадах верховенства права як основного обов'язку держави. Саме такий підхід поступово втілюється в законодавстві України. З огляду на це, тлумачення юридичної професії у спосіб, викладений у національних юридичних підручниках, не відповідає очікуванням до цієї професії, сформульованим у Конституції та законах України. Нижче подано приклад, який демонструє таку невідповідність.

Вочевидь, юридична професія не обмежується лише фахом судді чи адвоката – юридичної підготовки потребує ціла низка фахівців у системі судівництва, як-от помічники суддів, судові розпорядники, секретарі судових засідань. Окрім цього, юридична освіта потрібна для виконання функції нормопроекування в системі законодавчої влади, виконавчої влади та в системі місцевого самоврядування.

Водночас окремої уваги заслуговує зарахування правоохоронних професій, (зокрема слідчого, дізнавача, оперативного працівника чи навіть працівника кримінально-виконавчої служби) до «юридичних». Власне, представники цих професій є «посадовими особами» з «владними повноваженнями», які мають справу з «соціальними аномаліями». Разом з тим функціональна природа цих професій не є правозахисною чи правотворчою – навпаки, результатом діяльності цих професій почасти є застосування примусу й обмеження прав і свобод особи в межах і в спосіб, визначений законом з метою дотримання правопорядку. Таким чином, оволодіння цими професіями потребує спеціальної підготовки, яка може містити правничу складову (зокрема кримінально-правову), однак повинна бути зосереджена на спеціальних знаннях і навичках щодо дотримання правопорядку та запобігання злочинним діям. Працівники правоохоронних органів, безсумнівно, повинні володіти знаннями щодо законної процедури втручання у права осіб або затримання осіб, однак щоб виконувати свої функції, вони не потребують знань з теорії права чи цивільного процесу. Натомість, майбутнім правоохоронцям потрібні знання та навички щодо проведення слідчих чи оперативно-пошукових дій, які своєю чергою не відіграють істотної ролі для професії судді чи адвоката [3, с. 36].

Очевидно, нинішнє розуміння юридичної професії зумовлене історичними чинниками, зокрема радянською системою юстиції, в якій кримінальна складова була панівною. Однак прийняття нової Конституції України у 1996 р., приєднання до міжнародних договорів, передусім до Статуту Ради Європи та

Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, удосконалення національного законодавства та приведення його у відповідність до європейських стандартів містять достатньо вказівок для розуміння демократичних доктрин і принципів, зокрема й інституту правничої професії.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія : підруч. Харків : НУВС, 2002. 336 с.
3. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія : короткий курс лекцій. Київ : МАУП, 2003. 48 с. (3-тє вид., стереотип).
4. Кагановська Т. Є. Взаємозв'язок між юридичною освітою і юридичною професією: українсько-європейський контекст. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. Харків, 2014. № 1137. Вип. 18. С. 7–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2014_1137_18_3.
5. Стан юридичної освіти в Україні. Аналітичне дослідження за результатами освітніх вимірювань. Київ : Ваїте. 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/03/30/LegalEducationReport-FINAL.pdf>.

Москаль Ростислав Миколайович,
суддя Львівського окружного
адміністративного суду,
аспірант Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Завальний Андрій Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ В УТВЕРДЖЕННІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Основним завданням сучасного правника є утвердження верховенства права через захист прав і свобод людини та основоположних свобод [1, с. 3], що неможливе без культивування клімату верховенства права.

Загальновизнаним є те, що представники правничих професій мають низку